

počet více nebo méně rozhodujících vedoucích osobností a větší okruh lidí, jejichž součinnost může být zajištěna přemluvením nebo příkladem. Nesnadno je ovšem najít vůdce a funkcionáře, kteří mají nejen dostatek odborných vědomostí i znalostí a volného času, nýbrž mají také sílu k činu, schopnost rychle se rozhodnouti, jsou proniknuti družstevním duchem a jsou ochotni přinášeti i určité oběti. Tvoření sociálních skupin družstevnictvím dochází výrazu v družstevní propagandě, kterou nelze považovati toliko za reklamu se stanoviska obchodního, nýbrž která je i určitým druhem činnosti missijní. Propaganda je výrazem a prostředkem úsilí družstev o rozpjatí, zároveň však výrazem jejich vůle k životu a jejich nadějí do budoucnosti; jde nejen o získání těch, kdož jsou mimo, nýbrž i o zvýšení a zesílení obchodní činnosti, o výchovu a vzdělání členstva. Kulturní význam této výchovné práce není podle Grünfelda ani z daleka dostatečně doceněn. Zajímavou je kapitola o vůdcích a jejich poměru k massám, poněvadž oni jsou vlastními oporami hnutí, jeho zakladateli a proroky, věčným objektem studia jest postavení družstva v boji za jeho sociálně politické cíle. Družstevní ideologii rozumí se duchová myšlenková výstavba, kterou v sobě utajuje družstevní hnutí jako jádro, a jež jest mu nezbytnou stejně jakožto popud tak i jakožto vodítka jeho jednání; jest to duše hnutí, která je u různých družstevních skupin různá. Celkem však možno říci, že všechna družstva mají společnou formuli: pokrok, soukromý zájem, svoboda čili volnost; že všichni družstevníci nahlížejí na své hnutí jako na hnutí kulturní, protože umožňuje kulturu a kulturní úkony; že všichni družstevníci věří v mravní síly, kterých družstevnictví potřebuje a jež uvolňuje. Podrobnější pojednání sociologické o družstevnictví bude nemožným potud, pokud nebudeme mít dostatek plodných a podrobných zkoumání speciálních.

Přecházejí k *všeobecným dějinám družstevnictví* a promlouvají o jeho duchových kořenech zdůrazňuje Grünfeld, že moderní družstevnictví je mu součástí hnutí sociálního; proto nemůže být následkem toliko jedné příčiny, nýbrž souvisí co nejúžeji s našimi sociálními dějinami a, chceme-li je pochopiti vědecky i prakticky, musíme přihlídnouti k duchovým základům naší doby, které byly pro družstevnictví živnou půdou. A tyto základy tvoří: myšlenka humanitní, křesťanská sociální reforma a ideály pospolitého hospodářství, jak je formulovali vynikající myslitelé socialističtí a národohospodářští zejména ve Francii, Anglii, Německu i v Rusku, jimž věnuje autor zvýšenou pozornost a jejichž učení kriticky hodnotí.

Vlivem myšlenky humanitní byla sociální otázka dlouho otázkou mravnosti a výchovy. Vedla jako popud k sociální pedagogice a jako podněcovatelka svědomí zejména v Německu k dobročinným podnikům. Teoreticky významnějším, v praxi však méně účinným projevil se »křesťanský socialismus«. Praktický význam sociálního hnutí křesťanského pro družstevnictví v katolických zemích nebyl podle autora příliš veliký a katolická odrůda křesťanské sociální reformy neposkytla pozdější době žádné duševní stravy. Daleko větší význam a vliv měla protestanská odrůda křesťanské sociální reformy, jejíž duch přešel zejména do anglického družstevnictví. Pokud pak jde o stoupence a propagátory nového pospolitého hospodářství, dlužno doznati podle autora, že, ačkoli jejich argumenty se značně různí, mají přece jen mnoho společného: vysoké oceňování zkušenosti v praktické práci dnešní, trpělivost a umírněnost, jakož i to, že vedle činnosti družstevní považují za nutné k uskutečnění pospolitého hospodářství také působení jiných činitelů.

Není nejmenší pochyby o tom, že kniha Grünfeldova stane se hledanou učebnicí družstevnictví, zejména pokud jde o jeho teorii, všeobecné dějiny a dnešní jeho stav v Německu. Že autor neví téměř ničeho o českých myslitelích družstevních, nepřekvapuje.

A. Klimt.

HENRY FORD: MOJE FILOSOFIE PRŮMYSLU. V Praze 1930. Nakladem Ústředního dělnického knihkupectví a nakladatelství (Ant. Svěcený). Stran 111 za Kč 12.—.

Knížka nevelká rozsahově, ale myšlenkově hutná, skutečná praktická filosofie člověka, který kráčí životem s otevřenými očima, má bystrý postřeh, dovede správně usuzovat a hodnotit. Sám něco

kloudného dovedl a má jediné přání, aby i ostatní, vycházejíce z dané skutečnosti, hleděli přispěti k urychlení všeobecného pokroku, jenž změní tvářnost světa k lepšímu a přivodí lepší životní poměry.

Předeevším je potřebí myslit, přemýšlet. Myšlení je práce nejtěžší, a to je patrně důvodem, proč tak málo lidí se mu věnuje. Kdyby bylo možno naučiti lidi především pracnému myšlení, pak bychom mohli doufat v leacos. Myšlení je činnost tvůrčí, nikoli analytická. Jsme na správné cestě k pravdě, jestliže naše činy přispějí k tomu, aby učinily lidi svobodnějšími, než byli. Na světě není nic nového, leda nové hodnocení a nové porozumění, a to je výsledkem zkušenosti. Výsledkem zkušenosti může býti jediné charakter. Budme si plně vědomi práva na myšlení, jehož jsme nabyli zrozením, a každou zkušeností budeme zdokonalovati svůj charakter. Člověk musí býti dynamicky dobrý, dobrý k nějakému účelu a obracet tuto dobrotu v čin, dosahovati něčeho pro lidstvo. Neučiníme pokroku potud, pokud to budeme popírat. Naši pohnutkou nemůže býti dosažení nějakého dobra, které existuje odděleně od života samého, nýbrž dosažení toho, co jest inherentně správné, fysicky, duševně i duchovně, takže ten složitý instrument, který nazýváme společností, bude fungovati účinně. Správnost v mechanice, správnost v morálce jsou věci v základě totožné a nemohou býti od sebe odlučovány. Mluvíme-li o »mravnosti v pokroku«, míníme tím, že je třeba, aby si člověk udržel vládu nad situací, místo aby situace ovládla člověka. Máme na mysli, že člověk by měl utvářeti pokrok podle svého nejvyššího ponětí o tom, co je správné ve vztazích mezi člověkem a člověkem, a o tom, co prospívá celku — a ne se jen podrobovati tomu, aby tlak pokroku vytvářel jeho mravní podstatu. Celý průmyslový svět trpí špatnými praktikami, jejichž užívání musíme odmítnout a jež musí býti nahrazeny správnými metodami, správnými pohnutkami a správným ponětím služby. Bylo řečeno v kázání na hoře: »Hleďte nejprve království boží a jeho spravedlnost, a vše ostatní bude vám přidáno«. Zní to nábožensky, ale je to jen prosté konstatování fakt. Nemyslí se tím víc, než se říká: norma, pravidlo, zákon nejvyšších vztahů. Dejte se touto správnou cestou, pracujte podle toho a dobudete světa — světa bez chudoby, bez nespravedlnosti, bez bídy. Prázdeň není mrháním času. Člověku je třeba volného času, aby přemýšlel, a světu je třeba lidí přemýšlivých. Jednou z nejtěžších věcí v dnešním průmyslovém světě je naléztí dostatek lidí schopných problém promysleti, výkonných úředníků, kteří jsou s to zdolati celou práci bez dalšího dohledu a nabádání.

Místo, abychom se problémům vyhýbali, měli bychom je vítat a vytěžití z nich užitek přemýšlením o nich. Největším naším problémem je konec konců problém života samého, jehož jednou stránkou je průmyslová činnost. Nejdůležitějším dílem, před kterým stojí dnešní mladá generace, jest učiniti tento svět lepším k obývání. Není třeba obávati se měnícího se řádu. Vypadá snad na pohled chaotický, ale až budou odstraněny trosky starého pořádku, najde se tisíce příležitostí nových, kypících slibem a silou. Celé tajemství úspěšného života záleží v tom, naléztí, co je naše poslání, a pak to dělati. Ale jsme-li si jisti, že dělati to neb ono je naší povinností, je nutno vrhnouti se do toho vší silou. Rozumětí znamením doby je zdrojem informace, který je přístupný každému. Jsou dva podstatné rysy moudrosti: znáti základní věci a uvědomiti si jejich vývoj. Nejvyšší moudrostí, danou Prozřetelností, je poznati, *co roste a v jakém směru se děje tento růst* — je to schopnost rozumětí znamením časů ne přítomných, ale budoucích. Lidé, kteří se snaží rozumětí jen současnosti, jsou poněkud pozadu. Ti, kdož vůbec rozumějí době, rozuměli jí už tehdy, kdy ještě neexistovala. Je něco jiného viděti věc a viděti skrze věc. Na povrchu je málo života. Ale v přítomnosti je skryt kořen vzdálených zítřků a ten, kdo zná nastávající zítřky, vidí v životě nejvíce. »Čisti znamení doby je věc, pro kterou není předchůdců — čisti, co čte málo lidí, nebo řekl bych, co není ještě tištěno, proniknouti k základním hodnotám, které jsou pod jinými a za jinými hodnotami. Člověk si musí býti sám vůdcem, místo aby následoval jiné, musí hledati zásady, hluboké základy, na kterých spočívají změny, ke kterým později dochází. Znamení doby si žádají, abychom se učili novému jazyku, pozorovali základní věci, myslili samostatně, dopracovávali se holých fakt a jistoty, že jsou skutečně fakty, a nejen teoriemi. Život

je řeka, měnící ustavičně svůj běh, a sledovati tuto řeku, a ne vyschlé a opuštěné řečiště, je věci porozumění« (str. 98—99).

Uvedeme ještě, co soudí Ford o obchodníkovi jako sociálním vůdci. Obchodníci nemyslí o sobě, že jsou vůdci v sociálních hnutích, ale do značné míry tomu tak je. Mají na společnost větší vliv než politikové, učitelé nebo duchovní, protože jejich styk s ní je stálý a jejich vliv nevyhnutelný. Obchodníci učí lid všem špatným zvykům nešetrnosti a zadluženosti. Jejich vůdcovství mělo by směřovati v opačnou stranu. Obchodníci by měli chápati dobu a vybízeti lid k moudrosti a bezpečnému budování na zdravých základech. Býti obchodníkem znamená, vzít na se odpovědnost za hospodářské vůdcovství. Špatná hospodářská praxe a nebezpečné formy obchodování mohou se zakořeniti jen tehdy, nepostaví-li se jim místní obchodník na odpor. Aby byla bída vyléčena, nutno najíti příčiny nesnázi a pak je odstraniti. Nic neodstraňuje bídu tak rychle jako práce; každý, kdo pracuje, pomáhá zahnat bídu na ústup. Problémy neřeší ti, kdož o nich mluví, ale ti, kdož pracují. Kdo nepracuje, nemůže mysliti přímo, protože nečinnost zatemňuje rozum. Nikdo nemůže promysleti naše veliké problémy za nás. Věříme v demokracii, protože věříme, že kolektivní mysl je lepší než individuální. Myslí-li a jedná-li lidé společně, mohou dosáhnouti velikého pokroku. »Zdá-li se nám náš pokrok tak pomalý, je to jen proto, že si lidé lámou hlavu nad tím, zda neudělali špatný krok. Ale my pokračujeme stále, jednou v tom směru, jindy v onom. Takový pokrok je sociálním tvořením. Lidé se povznášejí na vyšší úroveň, a to je jediná forma pokroku, která existuje. Nepostoupili-li jsme kupředu rychle, vyváží to fakt, že lidské plémě se nemusilo mnoho vraceti proto, že by cesta byla bývala špatná« (str. 111).

Preklad Dr. Jaroslava Krause je dokonalý.

A. Klimt.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- Berndorff* (H. N.). — Špionáž. Praha, Melantrich 1930. 218 str.
- Boháč* (Antonín). — Národnost a sčítání lidu. Praha, typ. Melantrich 1930. 22 str.
- Brtník* (Václav). — Masaryk a krásné písemnictví. Praha, typ. Unie 1930. 15 str.
- Carnegie* (Andrew). — Panství obchodu. Dl. I. Praha, Otto 161 str.
- Farmakidis* (G. A.). — Současné Řecko. Praha, Vesmír 1930. 268 str.
- Galla* (Karel). — Třídy ve společnosti a třídní boj. Praha, Moser 1930. 28 str. 6'—.
- Hýbl* (František). — Dějiny národa bulharského. Dl. II. Praha, Hist. Klub 1930. 225 str.
- Chasles* (Pierre). — Život Leninův. Praha, Orbis 1930. 179 str. 25'—.
- Ibl* (Vladimír). — Teorie dopravní politiky ve světle skutečné situace. Praha, Čes. národohosp. spol. 1930. 16 str.
- Jirout* (Josef). — Jižní Srbsko a tak zvaná makedonská otázka. Plzeň, typ. Grafika 1930. 124 str.
- Kollar* (Robert). — Zhospodárnění veřejné správy a veřejných podniků. Praha, Čes. národohosp. spol. 1930. 25 str. 6'—.
- Munk* (František). — Racionalisace obchodu, její stav, úkoly a sociální důsledky. Praha, typ. Lid. knihtisk. 1930. 13 str.
- Nejedlý* (Zdeněk) — T. G. Masaryk Dl. I. kn. 1. 1850 až 1882. Praha, Melantrich 1930. 320 str.
- Nermuth* (Antonín). — Organizace místní správy v Rumunsku. Praha, typ. Bežo v Trnave 1930. 84 str.
- Paulová* (Milada). — Masaryk a Jihoslované. V Praze, Čsl.-jihosl. liga 1930. 31 str.
- Pekař* (Jan). — Žižka a jeho doba. Dl. III. Praha, Vesmír 1930. 330 str.
- Prusík* (J.). — Konjunktura, Krise a budoucnost evropského zemědělství. Praha, typ. Grégr 1930. 56 str.
- Revoluce* (Ruská) březnová ve vzpomínkách účastníků. Praha, Melantrich 1930. 387 str.
- Ritter* (Kurt). — Světová krise zemědělská. Praha, Orbis 1930. 99 str.
- Šborník* prací k padesátým narozeninám Karla Engliše. V Brně, Barvič & Novotný a v Praze, Orbis 1930. 560 str.
- Starý* (Eduard). — Masaryk o školství. Praha, Dědictví Komenského 1930. 42 str.
- Stloukal* (Karel). — Československý stát v představách T. G. Masaryka za války. Praha, Pol. klub Čsl. nár. dem. 1930. 158 str. 27 str.